

Programi za razvoj pismenosti odraslih

Pripravo in tisk zloženke sta finančno podprla Evropski socialni sklad
in Ministrstvo za šolstvo in šport.

Naslov: programi za razvoj pismenosti odraslih
Avtorica: Ana Ileršič
Ilustrirala in oblikovala: Nina Špolar
Lektoriranje: Marko Trobevšek
Izdal: Andragoški center RS
Tisk: Tiskarna Pleško
Kraj: Ljubljana
Leto izida: 2007
Naklada: 1.500 izvodov

Publikacija je brezplačna.

Pripravo in tisk knjižice sta finančno podprla Evropski socialni sklad in Ministrstvo za šolstvo in šport.

CIP

UVODNA BESEDA

Svet možnosti in priložnosti, v katerem živimo, ni tak za vse ljudi. Vse bolj neprijazen postaja do tistih, katerih izobraževalna pot se je končala prehitro ali manj uspešno. Ostajajo namreč slabo opremljeni z osnovnimi mentalnimi orodji in temeljnimi zmožnostmi, ki so nujne za sodelovanje in sproščeno vstopanje v različne vloge, ki jih sprejemamo v svojem vsakdanjiku. In tu je problem: kako naj posameznik, ki teh orodij nima, do njih pride. Za začetek je potrebna odločitev za učenje. Stiska, ki jo občutimo, ko nam zmanjka znanja in spretnosti za razumevanje, delovanje in odločanje v svoji vlogi, je lahko veliko večja, kot se zdi tistim, ki so učenje in izobraževanje vzeli kot samoumeven sestavni del svojega življenja.

Pred leti smo bili soočeni s slabimi rezultati pri merjenju pismenosti prebivalstva. Namesto slikanja slabe podobe o nas samih in o naših potencialih se je zdela boljša druga pot: ponuditi možnosti učenja tudi za tiste, ki jim to ni že skoraj vsakodnevna rutina in ki tudi zaradi nevajenosti dela s pisnimi viri ne morejo pokazati vsega, kar v resnici zmorejo. ACS je resno in odgovorno stopil na to pot in rezultat je ponudba, ki jo prinaša pričujoča zloženka. Programi, ki nagovarjajo različne skupine ljudi, vendar z istim ciljem: pomagati pri odločitvi in dejansko omogočiti vstop v proces organiziranega učenja in razvoja tistih temeljnih zmožnosti, ki so nujne za življenjsko uspešnost. Visoka profesionalna raven, ki jo priprava in izvedba programov zahteva, je nujna in edina lahko prepreči ponovitev neprijetne izkušnje, ki jo marsikak udeleženec nosi s sabo iz izobraževanja v mladosti.

Strokovni svet RS za izobraževanje odraslih je vse programe skrbno pregledal in jih odobril kot primerne za potrditev ustreznega ministra - zagotovilo več, da je ponudba prava in da je bolje kot slikati črno sliko stanja naše pismenosti ponuditi rešitve, kot je ta, ki jo omogočajo pričujoči programi.

dr. Janko Muršak

UVOD

Od odraslega se v današnji hitro spreminjajoči se družbi pričakuje, da bo uspešno opravljal zelo različne vloge, da bo deloval v različnih okoljih in prehajal med njimi ter se odgovorno odzival na kompleksne izzive. Razvite spretnosti pismenosti omogočajo ravnanje z informacijami, ki jih posameznik uporablja za delovanje v vsakodnevnih življenjskih situacijah in v družbi nasploh.

TERMINI

V preteklosti smo ločevali med dvema vrstama (ne)pismenosti: alfabetsko in funkcionalno. Danes je v »razvitem« svetu odstotek ljudi, ki so alfabetsko nepismeni (ne znajo brati in pisati) zanemarljivo majhen, zato to ločevanje ni več potrebno. Uporabljamo torej le termin pismenost. Termin pismenost in ne nepismenost pa uporabljamo predvsem iz naslednjih razlogov: beseda ima negativen prizvok, nepismenost označuje dokončno stanje, ki ljudem odreče vse, kar znajo, in obstajajo le razlike v ravni pismenosti pri različnih ljudeh - v resnici ni nihče popolnoma pismen, niti nihče docela nepismen. Vsekakor pismenost ni enovit in tudi ne dokončen pojav; vključuje vse, kar nekdo zna, predvideva, pa tudi novo učenje - torej je nekakšen ideal, ki se mu kot družba ali kot oseba bolj ali manj približujemo.

SPRETNOSTI PISMENOSTI

Pismenost v sedanjem času vključuje: temeljne spretnosti (branje, pisanje, računanje, delo z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo), socialne spretnosti (komunikacija, demokratično odločanje, medosebni odnosi), zamisel vseživljenjskega učenja (identificirati, razumeti in ponotranjiti potrebo po nenehnem učenju, z namenom slediti razvoju družbe) in načela aktivnega državljanstva (poznati pravice in dolžnosti posameznika v vlogi državljana, potrošnika, uporabnika zdravstvenih storitev itn.).

Kot pismenost evropski dokumenti označujejo temeljne *in* nove temeljne spretnosti (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2001), imenovane tudi generične ali ključne kompetence (Priporočilo Evropskega parlamenta in sveta ..., 2006).

POMEN PISMENOSTI V DANAŠNJEM ČASU

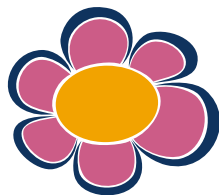
Pismenost tesno prežema vsakodnevno dejavnost ljudi v sodobni informacijski družbi. Posamezniki se vsak dan srečujemo s sprejemanjem odločitev, pri čemer uporabljamo različne pisne vire; izmed številnih informacij iz okolja moramo izbrati pravo in avtonomno delovati, kar pomeni, da moramo oblikovati in izpeljati življenjske načrte in osebne projekte, braniti in uveljavljati pravice in interese. Dosežki v pismenosti so značilno povezani s stabilnostjo zaposlitve, dohodkom, tveganjem brezposelnosti, prejemanjem socialne pomoči in dostopom do vseživljenjskega učenja. Od bolj in manj razvitih spretnosti pismenosti je odvisno, kako uspešni bomo pri iskanju nam primerne odločitve in njeni realizaciji.

PISMENOST ODRASLIH V SLOVENIJI

Leta 1998 se je Slovenija vključila v Mednarodno raziskavo pismenosti odraslih, katere rezultati so bili objavljeni leta 2000. Raziskava je pokazala, da je 77% odraslih v Sloveniji s svojimi spretnostmi pismenosti pod mednarodnim povprečjem (v najbolj razvitih državah se ta delež giblje med 20 in 30%), kar je bilo razočaranje za celotno slovensko javnost. Podrobnejša obdelava podatkov je pokazala, da na manj razvito pismenost najbolj vplivajo naslednji dejavniki: lastna izobrazba (vsaj 12 let šolanja zagotavlja bolj razvite spretnosti pismenosti); starost (naše sposobnosti s staranjem upadajo, še posebej, če določenih spretnosti ne uporabljamo); izobrazba staršev (izobrazba staršev vpliva na domače okolje - življenjske razmere, način preživljanja prostega časa, družinske vrednote ipd., zaznamujejo posameznika za vse življenje); zaposlitveni status (narava našega dela določa, v kakšni meri bomo uporabljali spretnosti pismenosti, kar vodi v razvoj in ohranjanje ali pozabljanje teh spretnosti).

Na podlagi izsledkov raziskave smo na Andragoškem centru Slovenije, za potrebe posebej ranljivih skupin odraslih, oblikovali programe, v katerih si lahko izpopolnijo svoje spretnosti pismenosti. Ta in druge raziskave pismenosti so vodile v pripravo Nacionalne strategije za razvoj pismenosti (2006).

PROGRAMI UŽU

Na Andragoškem centru Slovenije smo pod skupnim imenom programi UŽU (Usposabljanje za življenjsko uspešnost) razvili programe, namenjene razvoju pismenosti odraslih. Pripravili smo 5 programov za najbolj ranljive skupine odraslih: UŽU - Beremo in pišemo skupaj (UŽU-BIPS) je namenjen staršem otrok v prvih treh letih šolanja; v UŽU - Most do izobrazbe (UŽU-MI) se vključujejo odrasli, ki se vračajo v formalno izobraževanje; podeželsko prebivalstvo se usposablja v programu UŽU - Izzivi podeželja (UŽU-IP); UŽU - Moj korak (UŽU-MK) skrbi za odrasle s posebnimi potrebami; odraslim, zaposlenim na manj zahtevnih delovnih mestih, pa je namenjen program UŽU - Jaz in moje delovno mesto (UŽU-MDM).

KONCEPT PROGRAMOV

Vsi programi UŽU so namenjeni odraslim, ki imajo za seboj manj kot deset let šolanja in si želijo izboljšati svoje spretnosti pismenost. Pri pripravi programov smo izhajali iz konkretnih potreb udeležencev in iz njihove trenutne življenjske situacije (starši, ki želijo pomagati otroku pri šolskem delu, se lahko vključijo v program UŽU-BIPS, nižje izobraženi, ki želijo obdržati delovno mesto ali napredovati, se vključijo v program UŽU-MDM itn.).

Programi UŽU imajo odprti kurikulum, določeni so standardi znanj in kompetenc, ki naj bi jih udeleženci ob koncu programa dosegali. Učiteljem je tako omogočeno, da program prilagajajo potrebam posameznikov in skupin udeležencev; skupaj z njimi izbirajo tiste vsebine, ki so udeležencem zanimive in uporabne ter preko njih dosegajo standarde, določene v posameznem programu.

Učenje poteka ob projektnem delu, saj to omogoča aktivno pridobivanje znanja in zagotavlja boljše pomnjenje. Programe izvajata dva učitelja hkrati (samo v programu UŽU-MDM je na srečanjih prisoten le eden izmed učiteljev), delo pa poteka v majhnih skupinah (6 do 16 udeležencev - odvisno od programa). Programi so za udeležence brezplačni.

Glavni namen programov UŽU je izboljšati spretnosti pismenosti udeležencev in

jim s tem zagotoviti večjo samostojnost v vsakdanjem življenju, hkrati pa jim ponuditi pozitivno učno izkušnjo, kar jih spodbudi za nadaljnje učenje in izobraževanje.

SKUPNE VSEBINE

V vseh programih UŽU udeleženci aktivno sodelujejo pri izbiri in izvedbi projektov in tako razvijajo temeljne in socialne spretnosti, pridobivajo učne veščine in sprejemajo zamisel vseživljenjskega učenja, se navajajo na delo z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in spoznavajo načela aktivnega državljanstva. Programi se razlikujejo predvsem po vsebinah, prek katerih udeleženci razvijajo spretnosti, in ki so blizu trenutni življenjski situaciji posamezne ciljne skupine udeležencev ter so pomembne za njihov trenutni življenjski položaj.

IZVAJANJE PROGRAMOV

Razvoj in izvajanje programov UŽU sofinancirata Evropski socialni sklad in Ministrstvo za šolstvo in šport. Programe izvajajo organizacije za izobraževanje odraslih (Ljudske univerze, osnovne in srednje šole, zasebna podjetja).

USPOSABLJANJE UČITELJEV

Učitelji, ki delajo v programih UŽU, imajo univerzitetno in pedagoško-andragoško izobrazbo ter opravljen strokovni izpit iz vzgoje in izobraževanja. Poleg tega uspešno zaključijo Temeljno usposabljanje učiteljev za delo v programih UŽU. Program usposabljanja traja od 112 do 132 ur (odvisno od programa, za katerega se učitelj usposablja), izvajamo pa ga na Andragoškem centru Slovenije. Učitelji skrbijo za svoj strokovni razvoj, pri tem so jim v pomoč delavnice strokovnega izpopolnjevanja, organizacijsko-evalvacijske in druge delavnice, ki jih pripravljamo na Andragoškem centru.

UŽU MI - most do izobrazbe

Ciljna skupina:

Manj izobraženi odrasli, ki želijo nadaljevati šolanje oz. se že izobražujejo.

Cilj programa:

Udeleženci obnovijo in pridobijo znanja, ki jim omogočajo lažje obvladovanje nove učne snovi, kar povečuje možnosti za uspešen zaključek šolanja.

Trajanje programa:

120 ur

Število udeležencev:

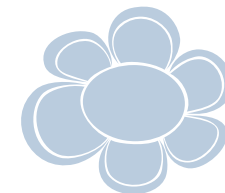
12 do 16

Priporočena organizacija izvedbe programa:

2 ali 3 krat na teden, 4 ali 5 pedagoških ur na srečanje, zaključek v približno treh mesecih.

Po zaključku programa:

Udeleženci naj bi se vključili v izbran izobraževalni program za pridobitev formalne izobrazbe (nadaljevanje prekinjenega šolanja ali prekvalifikacija).

več informacij na:
<http://pismenost.acs.si/projekti/uzu-mi/>

Tipične vsebine, ki se izvajajo v programu:

- iskanje, izbira in raba informacij ●
- učni tipi, učne tehnike ●
- izobraževalna ponudba v lokalnem okolju ●
- načrtovanje lastne izobraževalne poti ●
- računalništvo ●

Avtorice programa:

dr. Livija Knaflič, Natalija Žalec, spec. andr., Sonja Klemenčič.

UŽU BIPS - beremo in pišemo skupaj

Ciljna skupina:

Manj izobraženi starši otrok v prvem triletju devetletke.

Cilj programa:

Razvijanje temeljnih spretnosti na ravni, ki ustreza potrebam staršev v vsakdanjem življenju in za pomoč otroku pri opismenjevanju.

Trajanje programa:

50 ur

Število udeležencev:

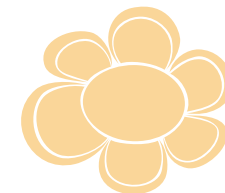
8 do 12 staršev in njihovi otroci

Priporočena organizacija izvedbe programa:

1 krat na teden, 3 ali 4 pedagoške ure na srečanje, zaključek v približno treh mesecih.

Po zaključku programa:

Starši razširijo lastno znanje ter uporabljajo nove načine preživljanja časa z otrokom (učenje skozi igro, komunikacija z otrokom, didaktične igre ...), kar poveča uporabo pismenosti in spodbudi njen razvoj v družinskem okolju.

več informacij na:
<http://pismenost.acs.si/projekti/uzu-bips/>

Tipične vsebine, ki se izvajajo v programu:

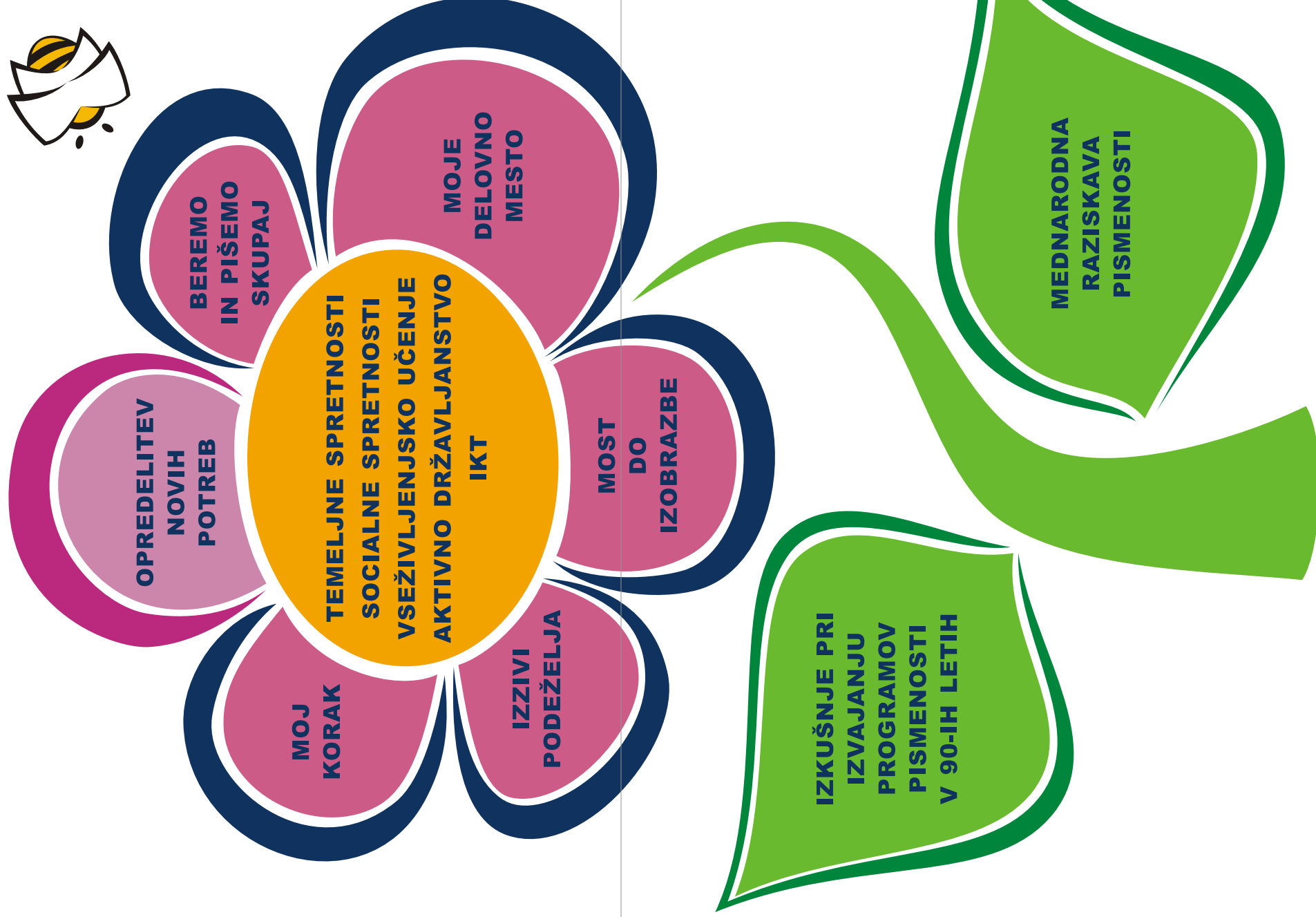
- spoznavanje organiziranosti šole ●
- pisanje opravičil ●
- didaktične igre ●
- obisk knjižnice / razvijanje bralne kulture ●
- spodbujanje demokratičnih odnosov med otroki in starši ●

Avtorice programa:

dr. Livija Knaflič, Natalija Žalec, spec. andr., Sonja Klemenčič.

HEMA PROGRAMOV ZA RAZVOJ PISMENOSTI ODRASLIH

UŽU IP - izzivi podeželja

Ciljna skupina:

Manj izobraženi prebivalci podeželja, ki želijo izboljšati svoj ekonomski in socialni položaj ter so motivirani za izvajanje dejavnosti na podeželju.

Cilj programa:

Udeleženci preko pridobivanja temeljnih znanj in spretnosti lažje prepoznajo in vrednotijo lastne potenciale ter možnosti podeželskega okolja z vidika (samo)zaposlitve.

Trajanje programa:

120 ur

Število udeležencev:

12 do 16

Priporočena organizacija izvedbe programa:

2 ali 3 krat na teden, 4 ali 5 pedagoških ur na srečanje, zaključek v približno treh mesecih.

Po zaključku programa:

Udeleženci imajo izoblikovano zamisel in načrt za izvajanje dejavnosti v lokalnem okolju ter razumejo načela trajnostnega razvoja.

več informacij na:
<http://pismenost.acs.si/projekti/uzu-ip/>

Tipične vsebine, ki se izvajajo v programu:

- odkrivanje lastnih interesov in potencialov
- spoznavanje lokalnega okolja
- spoznavanje primerov dobrih praks
- »moje možnosti« v lokalnem okolju

Avtorici programa:

dr. Livija Knaflič, Alenka Stupar.

UŽU MK - moj korak

Ciljna skupina:

Odrasli s posebnimi potrebami, ki so zaključili ali prekinili izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.

Cilj programa:

Udeleženci se vključujejo v družbene dejavnosti, sprejemajo odločitve za svoje življenje, postajajo bolj samostojni in samozavestni.

Trajanje programa:

120 ur

Število udeležencev:

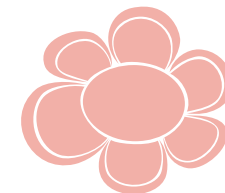
6 do 12

Priporočena organizacija izvedbe programa:

1 krat na teden, 4 ali 5 pedagoških ur na srečanje, zaključek v približno šestih do osmih mesecih.

Po zaključku programa:

Udeleženci lažje obvladujejo vsakdanje situacije, zaradi česar se izboljša kakovost njihovega življenja.

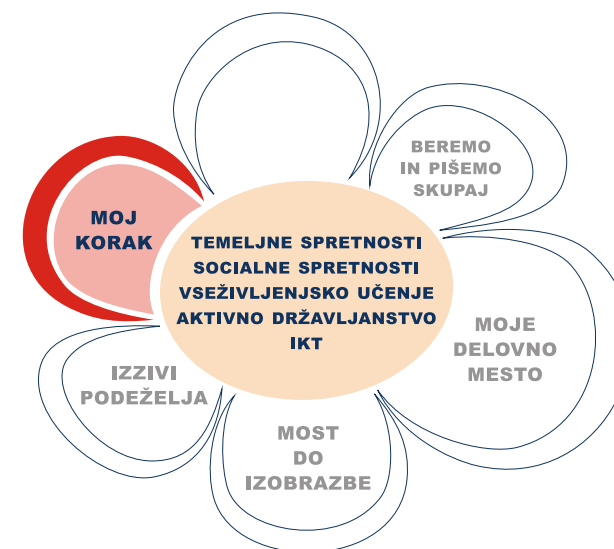

več informacij na:
<http://pismenost.acs.si/projekti/uzu-mk/>

Tipične vsebine, ki se izvajajo v programu:

- nakupi
- naročanje v restavraciji
- uporaba javnega prevoza
- pravila vedenja v različnih formalnih situacijah
- delovanje v okolju

Avtorici programa:

dr. Livija Knaflič, mag. Lidija Kastelic.

UŽU MDM - jaz in moje delovno mesto

Ciljna skupina:

Zaposleni, ki želijo izboljšati temeljno usposobljenost za delo, za ohranjanje stare ali iskanje nove zaposlitve, ali morda pridobiti osnovnošolsko ali poklicno izobrazbo.

Cilj programa:

Udeleženci razvijajo temeljne zmožnosti za kakovostno opravljanje zahtev delovnega mesta, ki ga zasedajo, in jih izpopolnjujejo za samostojno in dejavno opravljanje delovnih nalog ter zahtev, ki jih prinašajo razvoj tehnologije in organizacijske spremembe.

Trajanje programa:

350 ur

Število udeležencev:

12 do 16

Priporočena organizacija izvedbe programa:

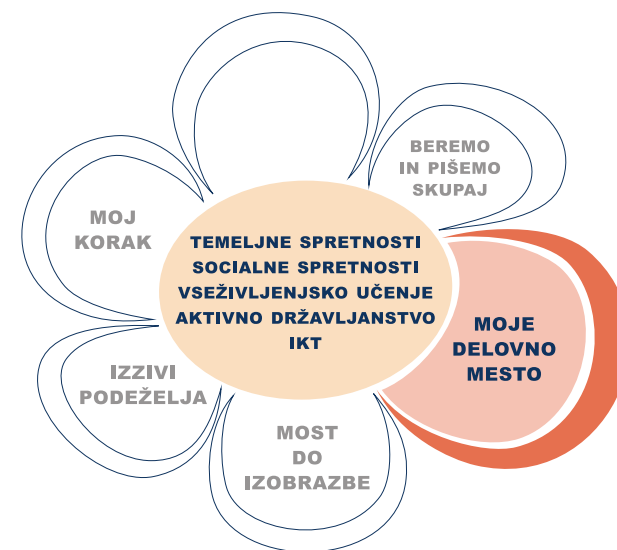
2 ali 3 krat na teden, 4 ali 5 pedagoških ur na srečanje, zaključek v približno devetih mesecih.

Po zaključku programa:

Udeleženci razvijejo temeljno usposobljenost za ohranjanje delovnega mesta in za bolj konkurenčno sodelovanje na trgu dela, izboljšajo samopodobo in bolje ocenjujejo svojo vlogo tako v vsakdanjem življenju kot pri razvoju podjetja. Udeleženci pridobijo standarde znanja in spretnosti, ki so enakovredni standardom v ustreznih javno veljavnih programih za pridobitev izobrazbe.

več informacij na:
<http://pismenost.acs.si/projekti/uzu-mdm/>

Tipične vsebine, ki se izvajajo v programu:

- problemi s področja delovnega mesta, dela in zaposlovanja, povezani s pismenostjo
- razvoj kariere v podjetju in možnosti na trgu dela
- položaj podjetja v lokalnem okolju in globalnih procesih

Avtorji programa:

mag. Ester Možina, Olga Drogenik, Natalija Žalec, spec. andr., dr. Angela Ivančič, Marjana Komprej, mag. Andreja Jelen Mernik, Jerneja Vraber Jagodic, Metka Svetina, Vera Mlinar, Janez Dekleva, Barbara Krajnc, Zora Štrucl.

**branje za znanje
in
branje za zabavo**

BZZ - branje za znanje in branje za zabavo

Ciljna skupina:

Odrasli, starši predšolskih otrok, ki so motivirani za pomoč svojim otrokom pri razvijanju porajajoče se pismenosti.

Cilj programa:

Starši se seznajajo z oblikami, svojo vlogo in aktivnostmi pri spodbujanju porajajoče se pismenosti ter razumejo pomen branja za otrokov razvoj.

Trajanje programa:

25 ur

Število udeležencev:

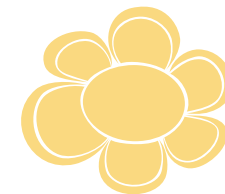
8 do 12 staršev in njihovi otroci

Priporočena organizacija izvedbe programa:

1 krat na teden, 2 ali 3 pedagoške ure na srečanje, zaključek v približno treh mesecih.

Po zaključku programa:

Izboljšanje pismenosti pri vseh družinskih članih in ustvarjene možnosti za razvoj družinske pismenosti.

več informacij na:
<http://pismenost.acs.si/projekti/bzz/>

Tipične vsebine, ki se izvajajo v programu:

- kako beremo z otrokom
- pisave okrog nas
- otroške knjige (zvrsti, kakovost, izbor)
- dramatizacija izbrane knjige

Avtorici programa:

dr. Livija Knaflič, mag. Nataša Bucik.

